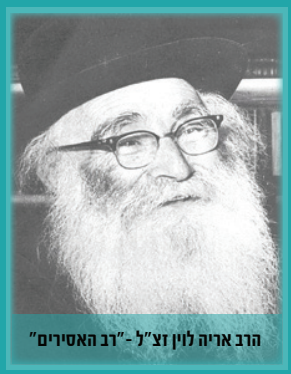
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

ט' תמוז תשפ"א

גליון מספר 217

פרשת חוקת

דרך חיים

אומר המדרש (במדבר רבה פרשה יט אות ג) "זאת חקת התורה"- רבי יצחק פתח "כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז)". הפתיחה של הפרשה במילים "זאת חקת התורה" מלמדת אותנו עניין שנוגע לכל התורה כולה, כפי שמדויק ש"זאת חקת התורה" כולה "אשר צוה ה' לאמר". הוה אומר שהחוק המייחד את פרה אדומה אינו בא רק לעניין מסוים זה כי אם משליך על כל התורה כולה אותה אמר הקב"ה, כפי שביאר ר' שלמה גאנצפריד זצ"ל בספרו 'אפריון'. לעומת זאת עיון במדרש שהזכרנו מביא אותנו לשאלה מדוע קבע ר' יצחק את דברי שלמה המלך על נסיונו להחכים בתורה בחוסר הצלחה דווקא על עניין פרה אדומה, הלא לפי האמור עניין זה שייך בכל התורה כולה, הלא רבים הם חוקי התורה שאינם מובנים לנו בטעמיהם כשעטנז ועוד?

משיב בעל ה'טיב גיטין' שהביטוי "אמרתי אחכמה" מורה על יגיעה מיוחדת להבנת דבר חכמה מסוים, יגיעה שבכל זאת לא נושאת פרי "והיא רחוקה ממני". על כך ביאר ר' יצחק שמלכתחילה התייגע שלמה יגיעה מיוחדת, כיוון שיש בה אי הבנה מהותי- שכן אפר פרה מטהר את הטמאים ומטמא את הטהורים. הסתירה בין שני ניגודים אלה היא שעוררה את שלמה לחקור, כיוון שהבין מה בה מטמא ומה בה מטהר, אך לא השיג כיצד ישנם שני הפכים בנושא אחד, ובזה שונה חוקת התורה משאר חוקי התורה.

בכל חוקי התורה יש אי הבנה בטעמם, ובכל זאת אדם יכול לחקור ולעיין בהם ולנסות ולהשיג את טעם המצוה, בזה שונה היא מצות פרה שלא די מציאת הטעם למצוה כי אם עוד תמיהה יש בה על נשיאת שני הפכים שאינם מתיישבים יחד בדעתנו.

במשך הדורות קמו כופרים שטענו כי השכילו לדעת את טעם המצוות. דיני פרה אדומה באים ונותנים גדר לרוח עוועים זו. הם מבארים לנו כי למען האמת טעמי כלל המצוות מכוסים מאיתנו, ואף כאשר נדמים לנו כמובנים אין לנו לסמוך על הבנתנו האנושית הקלושה. באה מצוה זו ללמדנו כי עלינו לקיים את כלל מצוות התורה, גם הנראות כמובנות לנו, כמצות מלך ללא ערעורים וחשבונות, שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלהיך" (דברים יח יג), הוה אומר שהרוצה לזכות להיות עם ה' אלהיו עליו לגזור על עצמו תמימות.

לכן נאמר "זאת חקת התורה" לבאר לנו שפרשת פרה אדומה לא ללמד על עצמה יצאה אלא ללמד על הכלל כולו, וממנה אנו לומדים שאת כל המצוות אנו חייבים לקיים בבחינת חוקה, שגם אם נדמה לנו שאנו משיגים במצוות התורה אין הצדק עמנו, ואדרבה רק כאשר נקיים את המצוות מתוך תמימות וטוהר יאמר עלינו "עם ה' אלהיך" "הולך בתום ילך בטח" (משלי י ט) "ואני בתומי אלך" (תהלים כו יא).

שבת שלום!

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

רבי דב יפה, משגיח ישיבת 'כפר חסידים', אמר פעם: "חושבים אתם כי ר' אריה היה תמיד רך כקנה? בודאי שלא! מקובלנו כי מי שאינו יודע לומר לחברו 'לא!' גם כשצריך גם ליצרו אינו יודע לומר 'לא!' ואילו ר' אריה ידע היטב לומר 'לא!' ליצרו". וכך היה רגיל לומר חתנו של ר' אריה - הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשמו.

וברגע של גילוי לב אמר פעם ר' אריה לנכדו ר' דוד לוין כִי על כל מידה ומידה שלו עמל שנים רבות. וכך הייתה לשונו: "שום דבר לא בא לי בקלות".

(דרך אבות עמוד קצא)

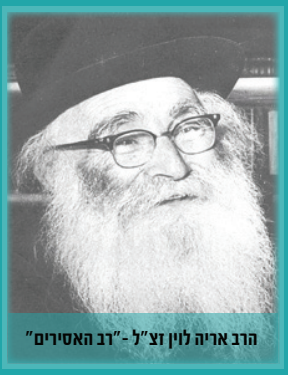
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בשבוע שעבר התחלנו לעיסוק בדיני שינוי מקום בסעודה. כפי שהזכרנו אין הדין של שינוי מקום אמור לכל הדעות אלא באכילת "המוציא" בלבד, ולכן בשאר דברים יש להימנע מלשנות מקומו שלא להכניס עצמו לכלל ספק. אשר על כן, אדם שאכל או שתה דבר מה שברכתו האחרונה "בורא נפשות" יקדים ליציאתו את הברכה, גם אם מעוניין לשוב מיידית ולהמשיך באכילתו. אמנם נחלקו הפוסקים באדם שיצא לרגעים בודדים ולא האריך בשהות או שיחה עם חברו מחוץ למקום אכילתו האם ישוב ויברך ברכה ראשונה על המשך אכילתו או לא. למסקנה אם לא שהה אלא רגעים בודדים יימנע מלשוב ולברך, אמנם לכתחילה בוודאי יקפיד לברך ברכה אחרונה כאמור בכדי שלא להיכנס לכלל ספק.

עוד נחלקו הפוסקים בגדר שינוי מקום מה מגדיר את המקום. רוב הפוסקים הכריעו כי ההגדרה היא קורת גג אחת, אך הסתפקו מה הדין ביציאה מגג הבית הפרטי אל גג משותף, כגון ביציאה מדירה פרטית או חדר בבית חולים אל חדר המדרגות או המזדרון המשותף, ולכן גם בזה מהראוי לברך ברכה אחרונה טרם היציאה, אך הלכה למעשה אנו מקילים כיוון שנשאר תחת אותה קורת גג. כך גם ביציאת האדם מביתו למרפסת הבית או החצר הפרטית שלו אין נחשב הדבר כיציאה ממקומו, אלא נחשב הדבר לאחד מחדרי הבית. זאת בשונה מחצר המשותפת למספר שכנים (כמצוי בעיר העתיקה), שבזה אין החצר נחשבת כאחד מחדרי הבית הפרטי, ונחשב כעקירת מקום.

מרן הביה"ל (סי' קעח) כתב שיש להימנע במעבר בין חדרי הבית ולאכול במקום. אך לדעת מו"ר הגר"ש וואזנר זצ"ל (שבה"ל ח"א סי' ר"ה באריכות) אין דין עקירת מקום בחדרי הבית שייך היום, כיוון שאופן האכילה הוא כזה שאנשים רבים אוכלים במהלך תנועתם. אמנם למעשה חוששים לדעה הפשוטה וכפסיקת רבים מן הפוסקים.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | מה דין אדם המוצץ סוכריה או לועס מסטיק ויוצא מביתו לחוץ או נכנס לרכבו?

תשובה | החיי אדם כתב שאפילו אדם שאוחז פרי בידו ואוכל במהלך הליכתו נחשב כמשנה מקום, משום שאין הדבר הקודם שאותו אכלנו דבר אחד עם האכילה שעשיתי במקום החדש. ובהגהת הגאון הרב שבדרון על 'דעת תורה' סימן קעח כתב שהסוכריה אינה דומה לדין זה משום שכל המאכל מונח בתוך פיו ונחשב ממש לאותה האכילה בשני המקומות. אמנם העיר שאין דעת ה'דעת תורה' כן. וכן מובא בארחות רבנו (ח"ג עמ' רכ) שהחזו"א סבר שבמעבר מקום יש לברך על סוכריה, וכן פסק מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

שאלה | אדם חולה שצריך באופן קבוע לישון במהלך הסעודה למשך חצי שעה במיטתו, ולאחר שינתו מצטרף לסעודה וממשיך לאכול. האם זה נחשב כהפסק וכיצד ינהג?

תשובה | ישנן כמה דעות בין הפוסקים מה נחשב לשינת קבע ומהי שינת עראי. והנפקא מינה בין סוגי השינה, שבשינת קבע מחוייבים שוב בנטילת ידיים עם ברכה ובברכה ראשונה, אך יכולים לברך ברכה אחרונה על כל האכילה, גם זו שהייתה קודם שנתו. ומשמעותה של שינת עראי היא שפטור מברכה ראשונה ומחויב בנטילת ידיים בלי ברכה, משום שאדם לא יודע האם נגע בשעת השינה במקום מכוסה שמחייב נטילה לסעודה. אמנם לכל השיטות שינה מרצונו למשך חצי שעה במיטתו מחייבת נטילת ידיים בברכה וברכה ראשונה. וקיים ספק לגבי אדם שנרדם על גבי השולחן או אדם שהלך לישון במיטתו שינה קצרה ולבסוף ישן שינה ארוכה (כה"ח ודע"ת). ועצתי במקרה הזה היא שאותו אדם יבקש שיעירו אותו אחר רבע שעה, ובמקרה שכזה אף יישן מעבר לכך די לו בנטילת ידיים בלא ברכה, כי כאמור יש פוסקים ששינה של אונס לא נחשבת להפסק (ח"א כלל מ"ד). ולחילופין יכול לברך ברכת המזון או ברכה אחרונה ואחרי שיקום יברך שוב ברכה ראשונה לכתחילה.